

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารผ่านจดหมายนักโทษ: บทวิเคราะห์อำนาจและการจัดระเบียบวินัยแห่งคุก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารในจดหมายของนักโทษในบริบทของการจำกัดอิสรภาพในด้านต่าง ๆ ของคุกและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการสื่อสารด้วยจดหมายของนักโทษกับการจำยอม ต้อรองและต่อต้านเชิงอำนาจต่อการจัดระเบียบวินัยในพื้นที่ของคุก โดยผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและทฤษฎีว่าด้วยอำนาจของมิเชล ฟูกูต์ เป็นแกนหลักของการเข้าสู่ปัญหา ซึ่งตามทฤษฎีนี้ มิเชล ฟูกูต์ได้สรุปแนวคิดเรื่องอำนาจว่า “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านขัดขืนต่ออำนาจ” อันแปลความได้ว่า การจัดระเบียบวินัยในบริบทต่าง ๆ ของคุกก็เปรียบเสมือนการบริหาร “อำนาจของคุก” และการเขียนจดหมายของนักโทษก็เปรียบเสมือนการต้อรอง “อำนาจของนักโทษ” ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจดหมายของนักโทษต่างชาติชายในคุกบางขวางจำนวนทั้งสิ้น 200 ฉบับและวิเคราะห์ทั้งในส่วนรูปแบบและเนื้อหาการสื่อสารเพื่อให้เข้าใจปฏิบัติการเชิงอำนาจดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์พบว่าคุกจะใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่ออ้างความชอบธรรมในการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกลยุทธ์การสื่อสารผ่านจดหมายของนักโทษ อันได้แก่ การอ้างข้อกฎหมาย การอ้างเรื่องความปลอดภัย การอ้างพื้นที่อันจำกัด การอ้างความเก่าแก่ของคุก การอ้างเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอ้างเรื่องความเสียหาย การอ้างเรื่องการขาดแคลนงบประมาณและเจ้าหน้าที่ การอ้างเรื่องศีลธรรม การอ้างความละเอียดอ่อนของศาสนา การอ้างความเสมอภาค เท่าเทียมและการอ้างระเบียบวินัยและการลงโทษ การอ้างเรื่องเพื่อการผ่อนคลาย การอ้างองค์ความรู้ทางการแพทย์ การอ้างเรื่องสุขภาพอนามัยและที่สำคัญที่สุดคือ การอ้างเป้าหมายของการฟื้นฟูพฤติกรรมนักโทษให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม

ในทางกลับกัน นักโทษก็จะใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการสื่อสารผ่านจดหมายเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อการจัดระเบียบวินัยใน 5 บริบทของคุก อันได้แก่ การจำกัดพื้นที่ การจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม การจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสาร และการจำกัดอิสรภาพทางเพศ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของฟูกูต์ที่แสดงทัศนะว่า “อำนาจมีการเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง อำนาจไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่ง” และ “ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้านขัดขืนต่ออำนาจ” ซึ่งในการวิเคราะห์จดหมายในการวิจัยครั้งนี้จะพบกลยุทธ์การสื่อสารต่าง ๆ ของนักโทษที่เกี่ยวกับเนื้อหา ดังต่อไปนี้ คือ การใช้ภาพ/สัญลักษณ์สร้างจินตนาการอารมณ์และความรู้สึก การใช้ภาษาแสดงอารมณ์/ความรู้สึก การอ้างอิงอำนาจ การอ้างอิงเหตุผล การอ้าง

สถานทูต การอ้างวัฒนธรรมการกินการอ้างอิงศาสนา การนิยามความหมายใหม่ การรื้อสร้าง
กฎระเบียบใหม่ของคุก (reconstruction) การใช้สัญญาในการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงความหมาย
ของภาพ/ภาษา และการเขียนข้อความลามกอนาจารซ่อนไว้ในจดหมาย

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ข้อสรุปว่า การจัดระเบียบวินัยของคุกผ่านการควบคุมจดหมายทำให้เกิด
เกิดผลทางจิตวิทยา คือ นักโทษจะมีความรู้สึกอยู่เสมอนั้นๆ พวกตนกำลังถูกจ้องมอง
(gaze) หรือควบคุมการเขียนอยู่ตลอดเวลาเหมือนการถูกควบคุมด้วยการจ้องมองตามแบบจำลอง
สถาปัตยกรรม “แพนออปติคอน” (panopticon) ตามทฤษฎีอำนาจของมิเชล ฟูโกต์ ใน
ขณะเดียวกัน ด้วยกรอบควบคุมการสื่อสารด้วยจดหมายของคุกทำให้ลักษณะของจดหมาย
นักโทษมีความแตกต่างจากจดหมายส่วนตัวธรรมดาทั่วไป ตั้งแต่การตรวจสอบเซ็นเซอร์ที่เปลี่ยน
ความเป็นส่วนตัวของจดหมายให้กลายเป็นของสาธารณะที่เปิดเผยต่อผู้อื่นได้ การลดทอนอำนาจ
ในการสร้าง “ตัวตนของผู้เขียน” (Authorship) การควบคุมจดหมายด้วยกฎระเบียบข้อบังคับของ
คุกและการสร้างคุกให้กลายเป็น “ตัวกลาง” (Gatekeeper) ที่คอยตรวจสอบ คัดเลือกเนื้อหาหรือ
ข้อความในการสื่อสารผ่านจดหมายของนักโทษ